

РОЛЬ МОТИВАЦІЇ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Найкращий учитель той, хто пробуджує в учнів бажання вчитися. Ця незаперечна істина проголошувалась в тій чи іншій формі прогресивними педагогами всіх часів.

У книжці «Серце віддаю дітям» В. О. Сухомлинський, звертаючись до вчителів, писав: «Не забувайте, що ґрунт, на якому будується ваша педагогічна майстерність, – у самій дитині, в її ставленні до знань і до вас, учителю. Це – бажання вчитися, натхнення, готовність до подолання труднощів. Дбайливо збагачуйте цей ґрунт, без нього немає школи» [3]. Щоб навчити дитину, треба не просто передати їй знання і вміння, а й викликати в неї відповідну активність, пізнавальну чи практичну зацікавленість. Важливим структурним елементом цієї активності є мотивація, в якій виявляється ставлення школярів до навчання.

Мотиваційному аспекту навчання уже порівняно давно приділяли велику увагу в психологічній і педагогічній літературі (С. Л. Рубінштейн, О. М. Леонт'єв, Л. І. Божович, О. Г. Ковальов, Г. С. Костюк, В. С. Мерлін, В. О. Сухомлинський, М. І. Алексеева, І. О. Синиця та інші). В працях видатних психологів та педагогів засуджувалися учіння з-під палиці, як малопродуктивне. У світовій літературі багато написано про те, які страждання терпіли школярі усіх часів від такого навчання. А тим часом на початку навчання усі діти прагнуть вчитися.

Питання мотивації навчальної діяльності є предметом педагогічних і психологічних досліджень, які ведуться здебільшого в двох основних напрямках.

Перший – це праці, які безпосередньо стосуються мотивів учіння учнів різного шкільного віку; загальної структури мотиваційної сфери механізмів спонукальної дії мотивів, динаміки їх розвитку в різних вікових групах, а також способів формування повноцінних мотиваційних комплексів під впливом різноманітних факторів.

Другий напрям – це дослідження з проблем розвитку активності школярів у навчанні, позитивних і негативних мотиваційних факторів пізнавальної діяльності, зв'язаних з явищами соціального і суто особистого характеру. Проблема мотивів учіння ще мало розроблена в педагогічній психології.

Л. С. Виготський стверджував, що навчання буде мало ефективним, якщо воно орієнтоване на вже розвинуті форми психічної діяльності дитини – на сприйняття, пам'ять та форми наочно-образного мислення, властиві попередньому періоду розвитку. Навчання, побудоване таким чином, закріплює вже пройдені етапи розвитку. Воно плететься у хвості розвитку і тому не просуває його вперед. Отже, необхідно так організувати дидактичний процес, щоб навчання йшло в зоні найближчого розвитку молодшого школяра. Такою зоною розвитку мислення є перехід від наочно-образного до словесно-логічного мислення (В. В. Давидов, Л. В. Занков, А. К. Маркова, Д. Б. Ельконін та ін.) [2].

Вивчення праць вчителів-практиків можемо стверджувати, що надмірно спрощений, примітивний навчальний матеріал нецікавий для учнів, що й приводить до втрати мотивації його засвоєння.

Одним із важливих моментів, які забезпечують підтримку мотивації учіння, як відзначають майже всі сучасні дослідники, є ціле покладання. У молодшому шкільному віці воно має ряд особливостей:

1) учень готовий до прийняття цілей, заданих учителем, але не на досить тривалий час, наприклад, відсутність уваги на уроці;

2) школяр навчається визначати важливість і послідовність цілей як на уроці, так і під час самостійної організації свого часу, однак у нього найчастіше відсутнє вміння зіставляти цілі, які намічалися, зі своїми можливостями, що може призвести до неуспіху в навчальній діяльності і зниження мотивації учіння;

3) учень може вже самостійно визначити систему проміжних цілей на шляху до мети, поставленої вчителем, але процеси ціноутворення молодшого школяра не завжди встигають за завданнями навчальної діяльності, що ускладнюються. Таким чином, ціле покладання також відноситься до зони найближчого розвитку молодших школярів: дитина сама вчиться ставити перед собою ціль навчальної дії і знаходити засоби для її досягнення, що є одним із новоутворень цього віку.

Особливе значення дій контролю та оцінки для формування навчальної діяльності молодших школярів і розвитку мотивації їхнього учіння. Можна сказати, якщо в цей період діти повноцінно оволодівають діями контролю та оцінки, то подальше формування навчальної діяльності відбуватиметься без особливих зусиль.

Таким чином, учіння молодших школярів полі мотивоване. Залежно від ситуації, нею керують різні мотиви, але серед них є один визначальний.

У загальному вигляді наше уявлення про найбільш визначальні особливості мотивації учіння молодших школярів відображені в схемі, з якої випливає, що мотиви учіння молодших школярів мають позитивні та негативні характеристики; серед багатьох мотивів учіння найціннішим є пізнавальний інтерес, для успішного формування якого необхідні перераховані умови [1].

Зазначені особливості формування мотивації учіння початківців необхідно враховувати вчителям, якщо вони хочуть працювати відповідно до нової філософії освіти, що розглядає учня як суб'єкта процесу навчання.

Список використаних джерел

1. Буцкіна С. В. Формування мотиваційної готовності дітей 6-7 років до навчання в школі / С. В. Буцкіна // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – 236с.
2. Малихіна О. В. Особливості мотивації учіння дітей молодшого шкільного віку // Початкова школа. – 2002. – № 10 – С. 10 – 12.
3. Розвиток пізнавальних процесів дитини / Упоряд. Максименко С. Д., Маценко В. Ф., Главник О. П. – К.: Мікрос-СВС, 2003. – 156 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>